

5/5357

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT SYSTEMU OBRONNEGO
MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

Jarosław SŁABY

**ZADANIA I OBOWIĄZKI ORGANÓW
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, PODMIOTÓW
GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH
NA RZECZ OBRONY I BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA**

49744

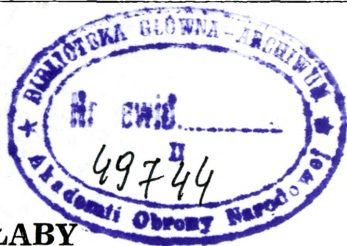
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT SYSTEMU OBRONNEGO
MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

WARSZAWA

1996

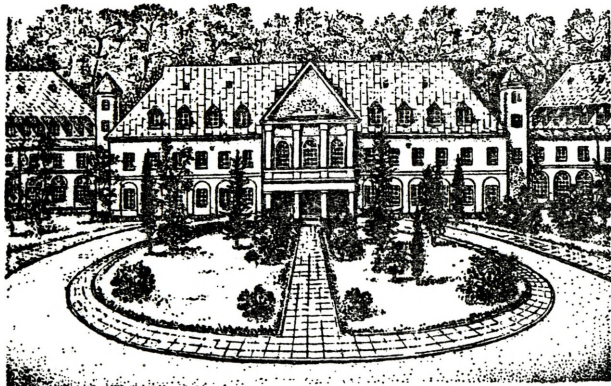

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT SYSTEMU OBRONNEGO
MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

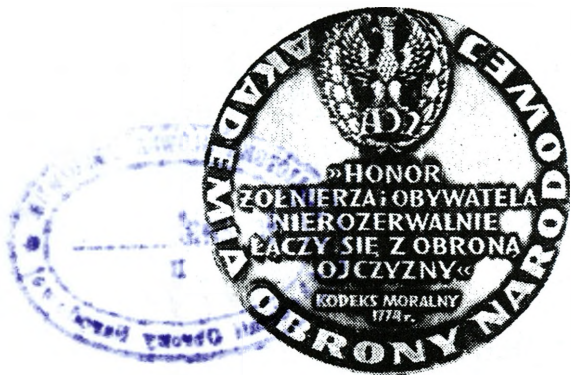
Jarosław SŁABY

**ZADANIA I OBOWIĄZKI ORGANÓW
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO, PODMIOTÓW
GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH
NA RZECZ OBRONY I BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA**

WARSZAWA

1996

Niniejszy materiał studyjny jest przeznaczony do wykorzystania na Wyższych Kursach Obronnych dla kierowniczej kadry administracji państwowej.

SPIS TREŚCI

str.

Wstęp	5
1. Stan prawny i możliwości realizacji zadań obronnych	7
1.1. Samorząd terytorialny	7
1.2. Podmioty gospodarcze	16
1.3. Osoby fizyczne	23
2. Potrzeby i propozycje rozwiązań prawnych określających zadania i obowiązki organów samorządowych, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych na rzecz obrony i bezpieczeństwa państwa	24
Zakończenie	31
Bibliografia	32

the 1990s, the number of people with diabetes has increased in all industrialized countries (1).

Diabetes is a chronic disease with a high prevalence and a high mortality. The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2). The prevalence of diabetes is increasing in all industrialized countries, and the mortality is also increasing (2).

WSTĘP

Transformacja ustroju politycznego i ekonomicznego Polski, która rozpoczęła się w 1989 roku zakłada upodmiotowienie społeczeństwa, czyli realizację zasad nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwa, w którym indywidualna aktywność, przedsiębiorczość i możliwość bezpośredniego oddziaływania na funkcjonowanie państwa stanowi niezbywalne prawo jednostki. Przy czym indywidualna aktywność i przedsiębiorczość odnosi się zarówno do działalności społeczno-politycznej, jak również gospodarczej. Jest to możliwe dzięki przełamaniu scentralizowanych struktur administracyjnych i gospodarczych państwa, odziedziczonych po poprzedniej epoce i wyzwoleniu ogromnego potencjału energii społecznej i nowych możliwości poprzez wprowadzenie samorządu, ustanowienie mechanizmów gospodarki wolnorynkowej i porządkowanie systemu własności. W tych warunkach państwo jawi się jako organizacja wspólnoty wszystkich obywateli, a gmina - jako jednostka samorządowa będąca publiczno-prawną wspólnotą mieszkańców danego terytorium. Tak rozumiane państwo i społeczeństwo obywatelskie obok praw posiada obowiązki określone m.in. dla organów samorządowych, gospodarczych i osób fizycznych w różnych dziedzinach życia, a w tym najważniejszej, jakim jest szeroko rozumiana obrona i bezpieczeństwo państwa. Wynikają one z dwóch aktów prawnych.

W **Małej Konstytucji** określony jest szkielet kompetencji i obowiązków dotyczących udziału najważniejszych organów w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa, a w tym także realizacji zadań obronnych.

Konstytucja zawiera regulacje istotne dla innych ustaw, na podstawie których między innymi organa samorządowe, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne realizują zadania obronne.

Podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej - Dz.U. Nr 4 z 1992 r. poz. 16 - jednolity tekst.

W artykule 2 ustawy stwierdza się, że *Umacnianie obronności Rzeczypospolitej Polskiej, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonywanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony należy do wszystkich organów władzy i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także do każdego obywatela w zakresie określonym w ustawach.*

Artykuł 6 ustanawia **Komitet Obrony Kraju** i określa zadania, do jakich jest zobowiązany, w tym:

(...)

6) ustalanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, w tym związanych z podwyższaniem gotowości obronnej państwa, wykonywanych przez ministrów, wojewodów i wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne, a także koordynowanie ich realizacji.

Artykuł 18 ustala, że:

- w ust. 1 - *Zadania wykonywane w ramach powszechnego obowiązku obrony przez organy, podmioty, jednostki organizacyjne oraz organizacje wymienione w art. 2 określają ustawy i wydane na ich podstawie akty prawne właściwych organów;*

- w ust. 4 - *Wojewodowie organizują wykonywanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez urzędy wojewódzkie, urzędy rejonowe, podporządkowane i nadzorowane jednostki organizacyjne oraz podmioty gospodarcze, dla których są organami założycielskimi, a ponadto przez organy samorządu terytorialnego, organizacje społeczne oraz podmioty gospodarcze nie będące jednostkami organizacyjnymi podporządkowanymi lub nadzorowanymi przez ministrów.*

1. STAN PRAWNY I MOŻLIWOŚCI REALIZACJI ZADAŃ OBRONNYCH

1.1. Samorząd terytorialny

W 1990 roku urząd gminny, będący końcowym ogniwem scentralizowanego aparatu państwowego, został zastąpiony autentycznym samorządem terytorialnym, wyposażonym w osobowość publiczno- i cywilnoprawną (Ustawa Konstytucyjna, art. 70 ust. 2 *Jednostki samorządu terytorialnego posiadają osobowość prawną jako istniejące z mocy prawa wspólnoty mieszkańców danego terytorium*), posiadającym samodzielność finansową (co prawda niewystarczającą); obywatele odzyskali prawo demokratycznego kreowania władz gminy; prawo określiło - chociaż jeszcze niedoskonale - zakres uprawnień samorządu; powstała nowa kategoria urzędników administracji publicznej - pracownicy samorządowi.

Pomimo niedoskonałości ustrojowych i prawno-finansowych samorząd terytorialny skutecznie stabilizuje państwo. Niezależnie bowiem od politycznych zawirowań, przesileń rządowych, nawet rozwiązania parlamentu, każdego dnia wójt, burmistrz, pod kontrolą rady i - co najważniejsze - bez czekania na instrukcje "z góry", podejmują dziesiątki decyzji, najistotniejszych dla codziennego funkcjonowania społeczności lokalnej. Są to decyzje, do których zobligowani są ustawami, jak również potrzebami instytucji rządowych rozmieszczonych w obszarze odpowiedzialności samorządu terytorialnego (np. zabezpieczenia węgla dla szkół, paliwa dla policji państwowej, wyposażenia nowego ośrodka zdrowia a nawet szpitala, łatania dziur w drogach itp.).

Najważniejszym elementem powyższego, w odniesieniu do spraw obronności i bezpieczeństwa państwa, jest stwierdzenie, że samorząd terytorialny, jako element państwa będący najbliżej obywateli "skutecz-

nie stabilizuje państwo". Stwierdzenie "stabilizacja" oznacza możliwość realizacji zadań obronnych zarówno przez organa samorządu, jak również podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. Jest to efektem upodmiotowienia społeczności lokalnych, a przede wszystkim upodmiotowienia lokalnych struktur władzy i przekazania im szeregu kompetencji w ramach decentralizacji władzy. Ma to swoje odzwierciedlenie w Ustawie Konstytucyjnej, gdzie art. 71 dotyczący realizacji zadań przez samorząd terytorialny ustala:

- w ust. 1 - *Samorząd terytorialny wykonuje w ramach ustaw istotną część zadań publicznych, z wyłączeniem zadań zastrzeżonych ustawowo do kompetencji administracji rządowej.*

- w ust. 3 - *W zakresie uregulowanym ustawami jednostki samorządu terytorialnego wykonują zadania administracji rządowej. W tym celu zostają wyposażone w odpowiednie środki finansowe.*

Aktualnie samorząd terytorialny realizuje zadania w oparciu o "Ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym" oraz "Ustawę z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz zmianie niektórych ustaw".

Wymienione ustawy określają zakres działania i zadania gminy. Do zakresu działania gminy zalicza się wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Wśród zadań gminy wyszczególnia się **zadania własne i zlecone.**

Do **zadań własnych** gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb jej mieszkańców, które w szczególności obejmują problemy:

- ładu przestrzennego, gospodarki terenami i ochrony środowiska;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;

- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i utylizacji odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą;

- lokalnego transportu zbiorowego;
- ochrony zdrowia;
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;
- komunalnego budownictwa mieszkaniowego;
- oświaty, w tym szkół podstawowych, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych;
- kultury, w tym bibliotek komunalnych i innych placówek upowszechniania kultury;
- kultury fizycznej, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- targowisk i hal targowych;
- zieleni komunalnej i zadrzewień;
- cmentarzy komunalnych;
- porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych.

Przedstawione zadania własne przyjęte przez gminę zgodnie z ustawą o podziale zadań i kompetencji, określone w 30 ustawach należały dotychczas do rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego, a w 7 ustawach do wojewódzkich rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego.

Wyszczególnione zadania własne, ogólne i szczegółowe, określone w poszczególnych ustawach nie ujmują, generalnie rzecz biorąc, problematyki obrony i bezpieczeństwa państwa.

Zadania samorządu na rzecz obrony i bezpieczeństwa państwa ujęte są w tzw. "zadaniach zleconych".

Wśród nich można wyróżnić trzy podstawowe grupy, których klasyfikacja związana jest z celem, dla jakich są one realizowane. Są to zadania związane z:

- koniecznością tworzenia warunków do utrzymania i szkolenia sił zbrojnych w czasie pokoju;
- przygotowaniem bazy do sprawnego wykonywania przez armię zadań realizowanych przez nią w okresie zagrożenia i wojny;
- tworzeniem warunków do przetrwania ludności w sytuacjach ekstremalnych.

Szczegółowe kompetencje i zadania obronne organów samorządu terytorialnego regulują:

A. Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej. Zapisy w tej ustawie określają, że:

Art.1. Zadania administracji rządowej w terenie wykonują:

- 1) wojewodowie i podporządkowane im organy, jako organy administracji ogólnej;
- 2) terenowe organy administracji podporządkowane bezpośrednio ministrom, jako organy administracji specjalnej;
- 3) organy gminy działające w ramach zleconych.

Art. 2 ust. 2. Wojewoda wykonuje nadzór nad organami samorządu terytorialnego w trybie i w granicach określonych odrębnymi ustawami - zapis ten ma szczególne znaczenie w realizacji ustawy o powszechnym obowiązku obrony.

Należy podkreślić, że na podstawie tej ustawy, zgodnie z artykułem 10 ust. 1, wojewoda, jako przedstawiciel rządu:

- 1) koordynuje działalność organów administracji rządowej działającej na obszarze województwa w zakresie zgodności z polityką rządu;

2) organizuje kontrolę wykonywania na obszarze województwa zadań administracji rządowej wynikających z ustaw oraz rozporządzeń, uchwał i zarządzeń naczelnych oraz centralnych organów administracji państwowej;

3) zapewnia współdziałanie jednostek organizacyjnych działających na obszarze województwa w zakresie utrzymania porządku publicznego, a także zapobiegania klęskom żywiołowym oraz usuwania ich skutków.

B. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym w art. 8 ustala:

1. Ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

2. Zadania z zakresu administracji rządowej gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji.

3. Zadania o których mowa w ust. 1 i 2 są wykonywane po zapewnieniu środków finansowych przez administrację rządową.

Artykuł 18 w ust. 2 stanowi: *Do wyłącznej własności rady gminy należy:*

- ppkt 11 - *podejmowanie uchwał w sprawie przejęcia zadań z zakresu administracji rządowej, o których mowa w art. 8 ust. 2.*

Artykuł 30 w ust. 2 określa: *Do zadań zarządu należy w szczególności:*

6) *wykonywanie zadań zleconych, o których mowa w art. 8.*

C. Ustawa z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw, która w artykule 3 wyspecyfikowała zadania obronne organów gminy, wspomniane wcześniej jako "zadania zlecone". Należą do nich:

1) z ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej:

a) przygotowanie ludności i mienia komunalnego na wypadek wojny oraz wykonywanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, określonych w ustawach (art. 2);

b) organizowanie wykonywania przez jednostki organizacyjne gminy zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony w tym ustalanie zadań szczegółowych oraz trybu ich realizacji (art. 18 ust. 2);

c) uwzględnianie postulatów dotyczących potrzeb Sił Zbrojnych i obrony cywilnej, przekazywanych przez organy wojskowe upoważnione przez Ministra Obrony Narodowej lub organy obrony cywilnej (art. 19);

d) czynności związane z wykonywaniem powszechnego obowiązku obrony oraz współdziałanie w tych sprawach z organami wojskowymi (art. 25 ust. 1);

e) udział w przygotowaniu poboru i jego przeprowadzeniu (art. 31, 32 i 35);

f) orzekanie o konieczności sprawowania przez żołnierzy oraz osoby spełniające zastępczo obowiązek służby wojskowej bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny, prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz o uznaniu ich za jedynych żywicieli rodzin (art. 88 ust. 1 i art. 127 ust. 1);

g) wypłacanie zasiłków miesięcznych członkom rodzin żołnierzy oraz osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej, uznawanych za jedynych żywicieli rodzin (art. 128 ust. 8, art. 198 ust. 2);

h) pokrywanie należności mieszkaniowych oraz opłat eksploatacyjnych żołnierzom i osobom spełniającym zastępczo obowiązek służby wojskowej, uznanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzom samotnym (art. 131 ust. 6);

i) tworzenie formacji obrony cywilnej (art. 138 ust. 3);

j) przeznaczanie na stanowiska komendantów formacji obrony cywilnej (art. 143 ust. 2);

k) nakładanie obowiązków powszechnej samoobrony ludności (art. 173 ust. 2).

2) z ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych:
(...)

b) wydawanie decyzji dotyczących zajęcia na cele przejściowego zakwaterowania sił zbrojnych budynków, pomieszczeń i terenów oraz wydawanie decyzji o odszkodowaniu w tych sprawach (art. 44 ust. 2).

Ponadto obowiązuje "Uchwała Nr PF 1/79 KOK z dnia 19 stycznia 1979 roku w sprawie podstawowych obowiązków wojewodów i naczelników w dziedzinie obronności Państwa" zaktualizowana w 1984 roku na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku obrony. Konstrukcja tej uchwały, a zwłaszcza zapisy odnoszące się do struktur administracyjnych i gospodarczych państwa są dalece zdezaktualizowane. Jednakże ustalenia dotyczące obowiązków naczelników - w znaczeniu uchwały prezydenta miasta stopnia podstawowego, naczelnika miasta, naczelnika dzielnicy, naczelnika gminy oraz naczelnika miasta i gminy - jako terenowych organów administracji państwowej, a występujących aktualnie w myśl obowiązujących aktów prawnych jako organów samorządu terytorialnego, tj. wójtów, burmistrzów (prezydentów miast), są nadal aktualne i przypisują im następujące obowiązki:

1) systematyczne działanie na rzecz umacniania i rozwoju obronności Państwa, wynikających z węzłowych założeń obronnych;

2) realizacja zadań obronnych ustalonych w przepisach o powszechnym obowiązku obrony, a także wynikających z decyzji KOK;

3) realizacja zadań obronnych ustalonych przez wojewodę;

4) organizacja wykonania powierzonych zadań w dziedzinie obronności Państwa, w tym określenie kierowników podległych jednostek organizacyjnych bądź też podległych pracowników, którzy zobowiązani są realizować poszczególne zadania obronne, jak również terminów i zakresu przedsięwzięć związanych z realizacją tych zadań;

5) uwzględnianie postulatów wynikających z potrzeb sił zbrojnych przekazanych przez organy wojskowe upoważnione przez Ministra

Obrony Narodowej oraz współdziałanie w realizacji zadań na rzecz sił zbrojnych z właściwymi organami wojskowymi;

6) informowanie wojewody o sposobie realizacji powierzonych zadań obronnych - w trybie ustalonym przez wojewodę, a także składanie sprawozdań na posiedzeniach wojewódzkiego komitetu obrony;

7) realizacja zadań podczas podwyższania gotowości obronnej Państwa stosownie do ustaleń zawartych w przepisach dotyczących określonego stanu gotowości obronnej, a także innych zadań ustalonych doraźnie przez uprawnione organa;

8) zapewnienie wykonania przepisów prawnych wydanych na czas obowiązywania stanu wojennego wprowadzonego na podstawie art. 37 Konstytucji RP;

9) realizacja powierzonych zadań w czasie wojny z uwzględnieniem założenia, że działalność organów władzy, gospodarki narodowej a także obywateli - podporządkowana jest celowi obrony RP;

10) wykonanie powierzonych zadań w dziedzinie obronności Państwa przy pomocy podległego urzędu, a także odpowiednio przy pomocy terenowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, a w czasie wojny również przy pomocy podporządkowanych innych jednostek organizacyjnych gospodarki narodowej;

11) ustalenie:

- zakresu zadań w dziedzinie obronności kierownikom podległych zakładów, przy pomocy których wykonuje powierzone zadania;

- zakresu czynności w dziedzinie obronności w czasie pokoju swoich zastępców oraz komórek organizacyjnych podległego urzędu lub określonych pracowników urzędu;

- regulaminu organizacyjnego podległego urzędu na czas wojny, uwzględniając w nim strukturę organizacyjną urzędu oraz zakresy czynności jednostek organizacyjnych i stanowisk pracy, a także stosowne etaty.

Odnosnie zakresu działania naczelników jako szefów obrony cywilnej paragraf 15 tej uchwały stwierdza, że określa je rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1983 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju oraz szefów obrony cywilnej województw, miast, dzielnic, gmin oraz miast i gmin (Dz.U. Nr 73 poz. 324). Aktualnie obowiązuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw i gmin oraz zasad i trybu kierowania, a także koordynowania przez nich przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej, zaktualizowane na podstawie art. 17 ust. 8 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz. 31).

Z dotychczas przedstawionej problematyki zadań i obowiązków samorządu terytorialnego wynika, że pomimo zmiany ustroju państwa na szczeblu lokalnym w 1990 roku nie zmieniono szeregu ustaw szczegółowych, które zostały skonstruowane w latach 60-tych, 70-tych i 80-tych. Zakładały one podział kompetencji pomiędzy terenowe organy administracji państwowej, hierarchicznie podporządkowane, działające w uwarunkowaniach innego systemu politycznego i gospodarczego. Wprowadzając samorząd dokonano jedynego możliwego wówczas zabiegu - uchwalono tzw. ustawę kompetencyjną. Dokonano w niej nowego podziału kompetencji. Jednakże podzielono kompetencje ustalone wcześniej dla starego układu administracji publicznej, co doprowadziło do wielu paradoksów. W wyniku postulatów zgłaszanych przez gminy dokonywano zmian w większości ustaw, lecz miały one najczęściej charakter doraźnych nowelizacji, związanych z usuwaniem trudności w funkcjonowaniu administracji rządowej w nowych warunkach, a w mniejszym stopniu dotyczyły potrzeb samorządów. Z tego wynika wniosek, że rozpoczęta reforma administracji publicznej musi

być konsekwentnie kontynuowana. Od tej reformy zależy bowiem poprawa funkcjonowania wszystkich sektorów życia publicznego w Polsce, w tym przede wszystkim wzrost efektywności wykorzystania środków publicznych, a tym samym możliwości realizacji zadań na rzecz obrony i bezpieczeństwa państwa.

1.2. Podmioty gospodarcze

Zmiana struktury gospodarczej państwa polegająca na przejściu z systemu scentralizowanego na system gospodarki wolnorynkowej, wymaga również nowego podejścia do problematyki realizacji zadań obronnych przez podmioty gospodarcze. Przed gospodarką Polski stoją zadania ponoszenia jakościowo odmiennych i coraz bardziej rosnących ciężarów obronnych. Powstaje problem finansowania wydatków na obronę, a więc możliwości ekonomicznych w tej dziedzinie, wpływu tych wydatków na ogólny rozwój gospodarczy, wyboru najbardziej efektywnych metod finansowania.

Muszą być zapewnione podstawy prawne i organizacyjne ustalające zasady przygotowań obronnych przez wszystkie podmioty gospodarcze, a zwłaszcza realizację zadań w zakresie:

- a) uzyskania niezbędnego poziomu produkcji, której efekty materialne są w stanie zabezpieczyć potrzeby obronne Państwa;
- b) mobilizacji gospodarki narodowej do realizacji zwiększonych zadań, w tym konwersji, szybkiego odtwarzania zniszczonych w czasie działań wojennych potencjałów wydobywczych i produkcyjnych oraz odtwarzania infrastruktury technicznej państwa oraz wszelkich ogniw związanych z szeroko pojętą komunikacją, systemami pozyskiwania danych o ewentualnych zagrożeniach, jak też powiadamiania o tych zagrożeniach;

c) tworzenia rezerw państwowych, gospodarczych i specjalistycznych umożliwiających zabezpieczenie funkcjonowania podstawowych działów gospodarki narodowej oraz zapewnienie wykonalności zadań obronnych (mobilizacyjnych) w gospodarce narodowej w czasie zagrożenia bezpieczeństwa Państwa i wojny. Rezerwy te (państwowe rezerwy specjalistyczne), tworzone są i utrzymywane także przez jednostki organizacyjne podległe wojewodzie czy też organom samorządu terytorialnego w celu zabezpieczenia realizacji zadań wykonywanych na potrzeby Państwa i jego obrony;

d) utrzymywania na wysokim poziomie elementów zabezpieczenia mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk oraz ich przegrupowania w obszary odpowiedzialności obronnej;

e) zabezpieczenia i realizacji świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz rozwinięcia Sił Zbrojnych, obrony cywilnej i jednostek zmilitaryzowanych.

W tym miejscu należy ponownie wrócić do ustawy o powszechnym obowiązku obrony. To znaczy do stwierdzeń zawartych w art. 2, że *umacnianie obronności należy do wszystkich podmiotów gospodarczych* oraz w art. 6 ust. 2 ppkt 6, że *Do zadań KOK należy w szczególności, ustalanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony, w tym związanych z podwyższaniem gotowości obronnej Państwa, przez podmioty gospodarcze ..., a także koordynowanie ich realizacji*. A jeśli tak, to właściwe organa władzy i administracji państwowej, a także samorządy mogą i powinny, w ramach powszechnego obowiązku obrony, nakładać na nie określone zadania, zgodnie z art. 18 tej ustawy.

Ust. 2 stanowi, że *KOK określa ogólne zasady wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez ... podmioty gospodarcze*

Ust. 3 stwierdza, że *Ministrowie organizują wykonywanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez ... podmioty gospodarcze, dla których są organami założycielskimi ...*

W ust. 4 określa się, że *Wojewodowie organizują wykonywanie zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony przez podmioty gospodarcze dla których są organami założycielskimi, oraz przez podmioty gospodarcze nie będące jednostkami organizacyjnymi podporządkowanymi lub nadzorowanymi przez ministrów.*

Na podstawie delegacji artykułu 18, jak również artykułu 174 ustawy stanowiącego w ust. 1, że *Wrazie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny Rada Ministrów może objąć militaryzacją jednostki organizacyjne, które wykonują zadania szczególnie ważne dla obronności lub bezpieczeństwa Państwa, a także jednostki organizacyjne specjalnie tworzone do wykonywania takich zadań* oraz w ust. 3, że *jednostkami organizacyjnymi, o których mowa w ust. 1, mogą być państwowe jednostki organizacyjne oraz podmioty gospodarcze, w których Skarb Państwa posiada co najmniej 50% udziałów, zostały wydane stosowne akty prawne właściwych organów które regulują zasady i tryb realizacji zadań obronnych zarówno w czasie pokoju, jak również w czasie zagrożenia i wojny.*

Wśród nich można wyróżnić:

* *Ustawę z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. Nr 18 z 1991 r. poz. 80 - jednolity tekst) gdzie w art. 60 czytamy:*

1. *Organ założycielski ma prawo nałożyć na przedsiębiorstwo obowiązek wprowadzenia do planu przedsiębiorstwa zadania lub wyznaczyć przedsiębiorstwu zadanie poza planem, jeżeli jest to niezbędne ze względu na potrzeby obrony kraju, w wypadku klęski żywiołowej bądź w celu wykonania zobowiązań międzyresortowych.*

2. W przypadku określonym w art. 1 organ założycielski zapewnia przedsiębiorstwu środki niezbędne do wykonania nałożonego zadania.

3. Wykonanie zadania następuje na podstawie umowy zawartej między przedsiębiorstwami, a jednostką organizacyjną wskazaną przy nakładaniu zadania.

* Ustawę z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. z 1990 r. Nr 51 poz. 298), w której stwierdza się w art. 8:

2. Spółka powstała w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa.

3. Na spółkę przechodzą, z mocy ustawy uprawnienia i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa wynikające z decyzji administracyjnych.

* Ustawę z dnia 31 stycznia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 6 z 1992 r. - jednolity tekst), w której określa się w art. 10, że:

Wydatki związane z realizacją zadań przedsiębiorstw w zakresie obronności kraju, wynikających z przepisów ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. oraz innych przepisów ustawowych z wyjątkiem wydatków ponoszonych na podstawie odrębnych przepisów wydanych przez Radę Ministrów i Komitet Obrony Kraju z funduszu zadań wyodrębnionych, tworzonego ze środków budżetowych, obciążają koszty działalności przedsiębiorstw państwowych.

* Ustawę z dnia 26 lutego 1982 r. o opodatkowaniu gospodarki uspołecznionej (Dz.U. Nr 12 z 1987 r. poz. 77), która określa w art. 25, że:

Zwalnia się z podatku obrotowego działalność polegającą na:

(...)

3) sprzedaży wyrobów wojskowych.

* **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie zakresu stosowania ustaw o przedsiębiorstwach państwowych oraz o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego do przedsiębiorstw państwowych wykonujących w całości lub w przeważającej części zadania dla potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa, a także wykonujących te zadania jednostek organizacyjnych innych przedsiębiorstw (Dz.U. Nr 1 z 1982 r. poz. 3 z późniejszymi zmianami).**

* **Uchwałę Nr 168 Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1989 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw państwowych i gospodarowania tymi rezerwami (M.P. Nr 41 z 1989 r. poz. 329 z późniejszymi zmianami).**

* **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 października 1991 r. w sprawie określenia przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa, których prywatyzacja wymaga zgody Rady Ministrów (Dz.U. Nr 99 z 1991 r. poz. 441).**

W celu zapewnienia sprawnego podwyższania gotowości obronnej państwa, zostały wydane:

1) **Uchwała KOK w sprawie gotowości obronnej oraz Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju i Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 maja 1986 r. w sprawie zadań związanych z osiągnięciem podwyższonej i pełnej gotowości obronnej Państwa. Regulują one problematykę związaną z podnoszeniem gotowości obronnej Państwa poprzez realizację zadań ujętych w czterech zestawach zadań - przygotowawczy, pierwszy, drugi i trzeci. Paragraf 3 Zarządzenia, zobowiązuje organy władzy - przed nakazaniem przez KOK realizacji zestawów zadań - do realizacji przedsięwzięć związanych z osiągnięciem wyższych**

stanów gotowości bojowej przez siły zbrojne, obejmujące w szczególności świadczenia osobowe, rzeczowe, formowania jednostek wojskowych i jednostek zmilitaryzowanych podlegających przydzieleniu siłom zbrojnym, przygotowanie świadczeń leczniczych, technicznych, przekazywanie rezerw podstawowych i specjalistycznych oraz dostaw natychmiastowych ujętych w planie na Rok Obliczeniowy itp., czyli przedsięwzięć, które już na tym etapie dotyczą również podmiotów gospodarczych.

2) Uchwała Nr 02/89 Komitetu Obrony Kraju z dnia 4 sierpnia 1989 r. w sprawie militaryzacji. Zmiana ustroju gospodarczego spowodowała dezaktualizację tego dokumentu. W związku z tym obecnie trwają prace nad przygotowaniem Uchwały Rady Ministrów w sprawie określenia jednostek organizacyjnych przewidzianych do militaryzacji, która zastąpi wymienioną uchwałę KOK.

Oprócz wyżej wymienionych istnieje szereg innych obowiązujących aktów prawnych, regulujących szczegółowe zasady planowania i realizacji zadań obronnych przez podmioty gospodarcze w zakresie:

- nadawania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych oraz powoływania osób do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji;

- stosowania przepisów prawa pracy do osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji oraz zasad wynagradzania tych osób;

- reklamowania osób od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej;

- świadczeń na rzecz obrony;

- planowania i realizacji zadań obronnych w gospodarce narodowej w ramach wydatków na obronę i bezpieczeństwo kraju;

- obowiązków terenowych organów administracji państwowej i kierowników uspołecznionych zakładów pracy związanych z potrzebą natychmiastowego uzupełnienia Sił Zbrojnych;

- ochrony i obrony granicy morskiej i wybrzeża morskiego;

- transportu kolejowego, samochodowego, lotniczego, żeglugi śródlądowej i drogownictwa;

- przygotowania sił i środków gospodarki narodowej do realizacji i zabezpieczenia przewozów morskich na potrzeby obronne Państwa oraz kontroli i ochrony żeglugi morskiej;

- łączności;

- planowania i przygotowania budowli ochronnych dla ludności kraju;

- ochrony obiektów gospodarki narodowej w czasie podwyższania gotowości obronnej Państwa i wojny;

- szkolenia obronnego kadr kierowniczych i pracowników aparatu wykonawczego;

- przygotowań konwersyjnych w gospodarce narodowej.

Bardzo ważnym elementem podwyższania gotowości obronnej państwa odnoszącym się do podmiotów gospodarczych jest opracowany przez CUP w miejsce wspomnianego już "Planu na Rok Obliczeniowy", "Program Mobilizacji Gospodarki na lata 1993-95" (PMG).

"Program mobilizacji gospodarki" opracowuje się na wypadek zagrożenia militarnego, w tym wojny lub innych nadzwyczajnych zagrożeń i ma na celu przygotowanie gospodarki do działania w tych warunkach.

Wzorem dotychczasowego planu RO-86, PMG nie obejmuje realizowanych w czasie pokoju ze środków budżetu państwa mobilizacyjnych przygotowań w ramach wydatków na obronę i bezpieczeństwo. Przygotowania te dotyczą zadań w zakresie obrony cywilnej, stanowisk kierowania oraz gromadzenia i utrzymania państwowych rezerw specjalistycznych. Na realizację tych zadań ministrowie i wojewodowie otrzymują środki w trybie określonym ustawą "Prawo budżetowe".

Program mobilizacji gospodarki traktowany jest jako dokument planistyczno-organizacyjny. Ma on charakteryzować możliwości gospodarki w zaspokajaniu potrzeb obronnych. Dotyczy tych dziedzin, które

są ściśle związane z zasilaniem materiałowo-technicznym sił zbrojnych, formacji bezpieczeństwa publicznego i obrony cywilnej oraz realizujących zadania związane z zaspokajaniem potrzeb bytowych ludności w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny.

Programy mobilizacji podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych opracowują podmioty i jednostki wskazane przez właściwych ministrów (kierowników centralnych urzędów państwowych) i wojewodów.

Wojewódzki "program mobilizacji gospodarki" opracowuje wojewoda, nakładając zadania na samorząd i podmioty gospodarcze.

1.3. Osoby fizyczne

Art. 4 ustawy o powszechnym obowiązku obrony w ust. 2 określa następujące obowiązki obywateli:

- pełnienia służby wojskowej;
- pełnienia służby w obronie cywilnej;
- odbywania przysposobienia obronnego;
- uczestniczenia w samoobronie ludności;
- pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych;
- odbywania służby zastępczej;
- wykonywania świadczeń na rzecz obrony (świadczenia osobiste w czasie pokoju, świadczenia rzeczowe w czasie pokoju i świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny).

Wymienione obowiązki obywateli, zadania, jakie mogą spełniać i ich uprawnienia, szczegółowo wyjaśniają artykuły od 55 do 220 ustawy o powszechnym obowiązku obrony oraz inne akty prawne wydawane przez właściwe organy na jej podstawie.

2. POTRZEBY I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH OKREŚLAJĄCYCH ZADANIA I OBOWIĄZKI ORGANÓW SAMORZĄDOWYCH, PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH NA RZECZ OBRONY I BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Analiza funkcjonujących obecnie rozwiązań wskazuje, że po wielokroć nowelizowane podstawowe akty normatywno-prawne dotyczące obrony i bezpieczeństwa państwa, określające obowiązki i uprawnienia organów państwowych i samorządowych, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych są niespójne z istniejącą rzeczywistością i wymagają nowych regulacji.

Na konieczność opracowania nowych aktów normatywno-prawnych rzutują:

- przeobrażenia społeczno-polityczne i ekonomiczne w naszym kraju;
- zakładana integracja Polski z systemami i strukturami zachodnio-europejskimi;
- wymogi prawa międzynarodowego oraz ratyfikowanych przez Polskę postanowień konwencji międzynarodowych, szczególnie dotyczących równości praw i obowiązków obywateli;
- zapewnienie sprawnego działania systemu obronnego, w szczególności funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w warunkach ich gruntownej przebudowy;
- zasady sprawiedliwości społecznej i demokracji.

Kierując się wymienionymi potrzebami i zebranymi w dotychczasowej działalności wnioskami, Ministerstwo Obrony Narodowej i Sztab Generalny WP opracowały projekt nowej ustawy określającej obowiązki i prawa obywateli oraz zadania organów i podmiotów gospodarczych, a także instytucji i innych jednostek organizacyjnych w sprawach obronności Rzeczypospolitej Polskiej, której tytuł brzmi "Ustawa o obowiązku wojskowym i powinnościach obronnych". Oddzielnie opracowywane są

ustawy dotyczące m.in. systemu obronnego i kompetencji najwyższych organów władzy, obrony cywilnej, militaryzacji. Pakiet wymienionych ustaw zastąpi ustawę z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

W proponowanym projekcie zostały wyraźnie oddzielone obowiązki i prawa obywateli oraz zadania organów, podmiotów gospodarczych, instytucji i innych jednostek organizacyjnych w sprawach obronności. Pierwsze cztery działy stanowią o powinnościach obywateli.

Dział pierwszy określa zasady administrowania zasobami osobowymi.

Dział drugi ustala obowiązki obywateli wynikające z pełnienia służby wojskowej, której zasady określają:

- przepisy ogólne służby wojskowej;
- stopnie wojskowe;
- zasadniczą służbę wojskową;
- zasadniczą służbę wojskową pełnioną nadterminowo;
- służbę wojskową studentów i absolwentów szkół wyższych;
- służbę wojskową żołnierzy rezerwy w czasie pokoju;
- służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;
- szczególne uprawnienia żołnierzy i ich rodzin.

W dziale trzecim określone zostały zasady służby zastępczej przez poborowych przeznaczonych do zasadniczej służby wojskowej albo przeszkolenia wojskowego.

Dział czwarty obejmuje świadczenia na rzecz obrony, w tym: świadczenia osobiste w czasie pokoju; świadczenia rzeczowe w czasie pokoju, nakładane na urzędy, instytucje państwowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne, a także osoby fizyczne; świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Nowością tej ustawy jest ujęcie w piątym dziale zadań i obowiązków organów, podmiotów gospodarczych na rzecz obrony i bezpieczeństwa Państwa, w tym również na potrzeby mobilizacyjne Sił Zbrojnych.

Art. 186 projektu w sposób rozdzielny ustala w ust. 1 zadania realizowane przez centralne i terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne, a w ust. 2 przez organa samorządowe.

W ustępie pierwszym tego artykułu wyszczególniono następujące zadania:

- 1) przygotowanie się do działalności odpowiadającej potrzebom obrony i bezpieczeństwa państwa;
- 2) zapewnienie realizacji przedsięwzięć związanych z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej w siłach zbrojnych oraz ogłoszeniem mobilizacji;
- 3) organizowanie, przygotowanie i zapewnienie działalności systemu powszechnego ostrzegania i alarmowania oraz systemu wykrywania skażeń;
- 4) przygotowanie ewakuacji załóg przedsiębiorstw kontynuujących działalność produkcyjną w czasie mobilizacji i wojny;
- 5) przygotowanie służby zdrowia do funkcjonowania w czasie wojny;
- 6) przygotowanie transportu i łączności do planowanego wykorzystania podczas podwyższania gotowości obronnej Państwa i w czasie wojny;
- 7) przygotowanie i zapewnienie funkcjonowania podczas podwyższania gotowości obronnej Państwa i w czasie wojny budowli ochronnych i urządzeń specjalnych oraz dostaw wody pitnej, jak również dla celów przeciwpożarowych;
- 8) dostosowanie nieruchomości i rzeczy ruchomych do potrzeb obrony i bezpieczeństwa Państwa;
- 9) wytwarzanie rzeczy ruchomych dla potrzeb obrony i bezpieczeństwa Państwa;
- 10) projektowanie i realizacja przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym, przewidzianych do wykorzystania w czasie wojny na cele

związane z ochroną ludności, kierowaniem ważnymi dziedzinami państwa, funkcjonowaniem gospodarki oraz potrzebami sił zbrojnych;

11) tworzenie i utrzymywanie rezerwowego potencjału w zakresie produkcji i remontów uzbrojenia sprzętu wojskowego, niezbędnego w okresie zagrożenia wojennego oraz prowadzenie przygotowań do konwersji potencjału produkcyjnego;

12) tworzenie i utrzymywanie rezerw państwowych surowców materiałów i wyrobów na potrzeby obrony i bezpieczeństwa Państwa;

13) zakup, przechowywanie, konserwacja i wymiana rzeczy ruchomych sprzętu i materiałów przeznaczonych na potrzeby sił zbrojnych i stanowisk kierowania;

14) planowanie i realizacja przedsięwzięć wynikających z programu mobilizacji gospodarki;

15) udostępnienie informacji oraz prowadzenie badań naukowych niezbędnych dla potrzeb obrony i bezpieczeństwa Państwa;

16) prowadzenie szkolenia w zakresie obronności;

17) utrzymanie w ramach zapasów produkcyjnych (produkcji masowej) środków materiałowych ogólnie dostępnych (np. mąka, makarony, akumulatory, ogumienie itp.) w wielkości i asortymencie zgłoszonym przez siły zbrojne do zakupu dla potrzeb obronnych i bezpieczeństwa Państwa w okresie zagrożenia.

W ustępie drugim, wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) są obowiązani do wykonywania następujących zadań:

1) przygotowanie mienia komunalnego do planowego wykorzystania podczas podwyższania gotowości obronnej Państwa i w czasie wojny;

2) związanych z osiaganiem wyższych stanów gotowości bojowej w siłach zbrojnych oraz ogłoszeniem mobilizacji, w tym w szczególności dotyczących:

a) przechowywania kart powołania do czynnej służby wojskowej żołnierzy rezerwy powołanych do tej służby w trybie natychmiastowego

stawiennictwa, wezwań do wykonywania świadczeń osobistych lub świadczeń rzeczowych oraz nakazów dostarczania środków transportowych, narzędzi, maszyn i urządzeń,

b) organizowania oraz wykonywania przewozów żołnierzy rezerwy powoływanych do czynnej służby wojskowej w trybie natychmiastowego stawiennictwa oraz innych zadań z tym związanych,

c) organizowania stałych dyżurów w urzędach gmin.

Wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) mogą wykonywać i inne zadania, bowiem ust. 4 ustala delegację dla Rady Ministrów, która w drodze rozporządzenia:

1) określa, które z zadań wymienionych w ust. 1 mogą być nakładane na wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast);

2) może określić inne zadania niż wymienione w ust. 1 oraz organy i podmioty gospodarcze, a także instytucje państwowe, na które mogą być one nałożone.

Nałożenie zadań określonych w ust. 1 zgodnie z art. 190 następuje w formie decyzji administracyjnej. Wykonanie zadań realizuje się na podstawie umów zawartych między wykonawcami a właściwymi organami nakładającymi te zadania.

Jednoznacznie ustalone są zasady finansowania zadań. Wyszczególnione obowiązki i zadania, mające charakter prac planistyczno-organizacyjnych i administracyjnych traktuje się jako działalność statutową terenowych organów administracji rządowej, organów samorządu terytorialnego, instytucji państwowych, podmiotów gospodarczych oraz innych jednostek organizacyjnych i finansuje się ze środków własnych przeznaczonych na tę działalność. Zadania polegające na budowie, przebudowie, modernizacji lub remoncie nieruchomości albo rzeczy ruchomych, które są wykorzystywane do bieżącej działalności statutowej podmiotów gospodarczych lub innych jednostek organizacyjnych,

finansowane są ze środków budżetowych i środków własnych tych podmiotów lub jednostek, zgodnie z zawartą umową.

Ważnymi elementami tego działu są delegacje na okres pokoju dla Rady Ministrów, a w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny dla Rady Ministrów, ministrów i wojewodów.

W celu zapewnienia wykonania zadań ustalonych w art. 186, Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia określa:

1) szczegółowe obowiązki i zadania, tryb ich nakładania i wykonywania oraz organy właściwe w tych sprawach;

2) szczegółowe zasady i tryb zgłaszania potrzeb przez ministrów i wojewodów, a także tryb ich planowania;

3) szczegółowe zasady i tryb finansowania zadań;

4) organy właściwe i tryb kontroli wykonywania zadań.

W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny:

1) Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia może:

a) normować wytwórczość i spożycie w całości lub w ograniczonym zakresie;

b) poddawać kontroli oraz normować obrót pieniężny i towarowy zarówno na rynku wewnętrznym, jak i w obrotach z zagranicą;

c) wprowadzić na rzecz Państwa lub określonych podmiotów wyłączność produkcji i obrotu surowcami, półfabrykatami i wyrobami;

d) zakazać wywozu za granicę lub przywozu do kraju określonych rodzajów towarów;

e) tworzyć przymusowo podmioty, związki i zrzeszenia, mające na celu organizowanie, przetwarzanie, gromadzenie, produkowanie i rozdział towarów i usług;

f) ustanowić dla określonych podmiotów gospodarczych przymusowy zarząd lub przymusową dzierżawę, jeśli wymaga tego interes obrony lub bezpieczeństwa Państwa, gdy:

- właściciel podmiotu gospodarczego odmawia wykonania zadań;

- podmiot gospodarczy zaprzestał lub przerwał wykonywanie zadań;
2) właściwi ministrowie i wojewodowie mogą:

a) normować działalność określonych podmiotów gospodarczych co do asortymentu i ilości wyrobów niezbędnych dla potrzeb obrony i bezpieczeństwa Państwa;

b) zarządzić dokonanie częściowej zmiany zarówno charakteru, jak i rodzaju dotychczasowej działalności określonych podmiotów gospodarczych, jeżeli wynika to z potrzeb obrony lub bezpieczeństwa Państwa.

Jeżeli w rozważaniach o powinnościach obronnych uwzględni się art. 194 tego działu, stanowiący że *Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego* i jednocześnie przyjmie założenie, że projekt ustawy o obowiązku wojskowym i powinnościach obronnych wraz z pakietem innych ustaw uzupełniających, a także zmian w przepisach obowiązujących ustaw zostaną uchwalone przez Sejm w krótkim terminie, nastąpi radykalna poprawa stanu bezpieczeństwa państwa. Zaistnieją bowiem warunki, szybkiego wprowadzenia w życie szczegółowych rozwiązań wydanych, zgodnie z ustalonymi delegacjami, przez Radę Ministrów, zgłoszenia potrzeb w zakresie zadań, podjęcia prac planistyczno-organizacyjnych i administracyjnych, a tym samym uporządkowania całej sfery zagadnień obrony i bezpieczeństwa Państwa.

ZAKOŃCZENIE

Powszechny obowiązek obrony - jest to całokształt zadań i obowiązków organów władzy i administracji państwowej, organów samorządowych, jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych, a także obywateli związanych z przygotowaniem i realizacją obrony państwa na mocy ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Prawidłowa realizacji zapisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony wymaga zabiegów związanych z uporządkowaniem wszelkich formalno-prawnych uwarunkowań wpływających na możliwości wykonawcze. O ile unormowanie elementów związanych np. z poborem do Sił Zbrojnych, odbywaniem służby wojskowej, odraczaniem od pełnienia tej służby itp. nie sprawia większych problemów, to ta sama działalność w tematyce gospodarczo-obronnej czy też organizacyjno-kompetencyjnej napotyka szereg przeszkód.

Regulowanie zasad działania i współdziałania wszystkich elementów władzy, podmiotów gospodarki narodowej (bez względu na charakter własności) i obywateli w realizacji zadań obronnych na rzecz tworzenia stałej gotowości obronnej Państwa oraz podwyższania tej gotowości i w czasie wojny, jest procesem skomplikowanym i długotrwałym. Rzutuje na powyższe stabilność społeczno-polityczna państwa i wydolność gospodarki.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne dotyczące obronności wykorzystywane przy opracowaniu materiału

1. Ustawa Konstytucyjna z dn. 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym.
2. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 4 poz. 16 - jednolity tekst).
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 16 poz. 95).
4. Ustawa z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 34 poz. 198).
5. Ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej (Dz.U. Nr 21 poz. 123 i Dz.U. z 1991 r. Nr 75 poz. 328).
6. Uchwała Nr Pf 1/79 KOK z dnia 19 stycznia 1979 r. w sprawie podstawowych obowiązków wojewodów i naczelników w dziedzinie obronności Państwa (Dz.U. KOK Nr 2 poz. 21).
7. Ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. Nr 18 z 1991 r. poz. 80 - jednolity tekst).
8. Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51 poz. 298).
9. Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 6 z 1992 r. - jednolity tekst).

10. Ustawa z dnia 26 lutego 1982 r. o opodatkowaniu gospodarki uspołecznionej (Dz.U. Nr 12 z 1982 r. poz. 77).

11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie zakresu stosowania ustaw o przedsiębiorstwach państwowych oraz o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego do przedsiębiorstw państwowych wykonujących w całości lub przeważającej części zadania dla potrzeb obronności i bezpieczeństwa Państwa, a także wykonujących te zadania jednostek organizacyjnych innych przedsiębiorstw (Dz.U. Nr 1 z 1982 r. poz. 3 z późniejszymi zmianami).

12. Uchwała Nr 168 Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1989 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw państwowych i gospodarowania tymi rezerwami (M.P. Nr 41 z 1989 r. poz. 329 z późniejszymi zmianami).

13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 października 1991 r. w sprawie określenia przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki Państwa, których prywatyzacja wymaga zgody Rady Ministrów (Dz.U. Nr 99 poz. 441).

14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 marca 1993 r. w sprawie nadawania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do jednostek zmilitaryzowanych oraz powoływanie osób do odbycia ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji (Dz.U. Nr 20 poz. 87).

15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 1994 r. w sprawie zakresu i zasad stosowania przepisów prawa pracy do osób odbywających ćwiczenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji oraz zasad wynagradzania tych osób (Dz.U. Nr 39 poz. 142).

16. Uchwała Nr 01/75 KOK z dnia 17 kwietnia 1975 r. w sprawie gotowości obronnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. KOK Nr 6 poz. 56).

17. Zarządzenie Nr 2/86 Przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju i Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 maja 1986 r. w sprawie zadań

związanych z osiągnięciem podwyższonej i pełnej gotowości obronnej Państwa (Dz.U. KOK Nr 6 poz. 52).

18. Uchwała Nr 02/89 KOK z dnia 4 sierpnia 1989 r. w sprawie militaryzacji (Dz.U. KOK Nr 16 poz. 114).

19. Ustawa o obowiązku wojskowym i powinnościach obronnych (jednolity tekst) - projekt.

Druk AON nr 57/WW